

עין משפט ונר מצוה

בס א ב מיי פ"ב מהל' שער אבות הטומאה

הלכה ה:

בס ג מיי פ"ה מהל' מחללות אסורות הל' ו סמג לאוין קלף עושיע י"ד ס' סג סעיף ג:

שיתוף

שיטה מקובצת

[א] הכל מודים שמיחה עושה ניפול. גיב ע"י תוס' מנחות דף ע"י ע"א:
ס ולר' יוחנן לדברי הכל קאמר להו. גיב לא נמצא בספרי כ"י: [א] יקבלנה דמיתה עושה ניפול והור"ל כשר מן החי שהוא טהור מלמטה. הסיד': ומהיד' מטמא משום אבר מן החי שהבשר הפורש ממנו טהור. הסיד': ומהיד' ואינו מטמא משום אבר מן הנבלה וכו': [ז] עושה ניפול והור"ל כמי שנגמרה נפילתה: [ס] דמשמע דאין בהן טומאת עצמן הסיד':

רבינו גרשום

בשלמא לר"ש בן לקיש לדבריהם דרבנן קאמר להו. כלומר מה דאמר להו לא אם טהרה שחיטת טרפה אותה ואת האבר המדולדל בה כלומר דלרבנן כשם שטהרין אבר דעובר כך מטהרין אבר המדולדל בבהמה: אלא לר' יוחנן דאמר. אבל באבר דבהמה דברי הכל שחיטה עושה ניפול ונבלה היא אפי' שטט אמו לפאן קאמר ר"ב לא אם טהרה שחיטת טרפה אותה ואת האבר המדולדל: אבל עושה ניפול. שחיטה עמה [ונטהרין] מיד נבלה: ומה דהגא אמר להן ר"מ לחכמים אמר להן ר"מ לר' יוחנן טרפה אותה [ואת האבר המדולדל שבת] לר' יוחנן לדברי הכל אמר להן בין לדרייה בין לחכמים: האי גופיה והאי לא גופיה. כלומר אבר דבהמה גופיה לפיכך כוללו בשחיטה ומטהרו והאי לאו גופיה אבר דעובר: ומה מודים שמיחה עושה ניפול. כלומר שאם נולדל אבר בבהמה ומתה שחיטה עושה ניפול ואין כוללת האבר המדולדל בה במיתה ואין מטמא האבר משום נבלה אלא משום אבר מן החי דחשיב כשמתה כמי שנפל האבר ממנו קודם מיתה ואבר מן החי אינו מטמא אלא במוקדשין: ואין שחיטה עושה ניפול דאם אבר מדולדל בבהמה ושחט הבהמה כוללת השחיטה האבר ומטהרתו מיד נבלה: ואם אין מוכשר לא מטמא דמיתה עושה ניפול ואין כוללת האבר [נמחן] והוי נבלה ורבנן סבוי אין מטמא משום נבלה: מיתה דחנ מתה הבהמה הבשר המדולדל צריך להיטעם ורבנן סבוי לא מטמא דמיתה עושה ניפול ואין כוללתו עמה: שחיטה גמי תניא. נשחטה הבהמה הוכשרו ברמיה

עג:

מאי טעמא דר' יוחנן א"יבא דר' מאיר. קנת קשה דשאני אבר בהמה דמדלאורייתא שרי אף באכילה כדאמרין לקמן (דף עד.) דאין להם אלא מנות פרוש וי"ל דמ"מ זעי דכמו שגזרו עליו חכמים איסור אכילה טומאה

שחיטה תניא. מיתה דלדפריך תנינא טפי הוה ליה לאקשווי מיתה לריש לקיש: **הובשרו** ברמיה. אין לדקדק מדמועיל הדס להכשיר האבר אלמא לא חשיב כניפול דמנה לא הוה משני מידי אלא מדזעי הכשר בקוטרם אלמא אין זו טומאת אבר מן החי והיינו טעמא דדס בהמה מועיל להכשיר האבר אפי' הוי כניפול משום דאמר דבהמה נעשית יד לאבר וא"ת וכיון דמדלאורייתא האבר מותר באכילה לרבי יוחנן כדאמרין בסמוך ל"ל הכשר מדס בהמה דר' יוחנן גופיה אית ליה בפירקין (לקמן דף עד:) דר"מ סבר כר' שמעון דשחיטה מכשרת ור' שמעון גמי דקאמר לא הוכשרו מפרש רב אשי בהעור והרוטב (לקמן דף קמ.) דטעמא דר"ש משום דדס לא מכשיר שחיטה מכשרה ולא דס ושחיטה גמי לא מכשרה הואיל ואינה מתרת באכילה ואמאי והרי מתרת באכילה מן הטורה וי"ל דמשום דמדלאורייתא לא מכשרת שחיטה אפי' לר"ש כדאמר לעיל בפ' השוחט (דף לו:) עשאוהו כהכשר מים מדרבנן וכיון שאבר אסור מדרבנן לא מהניא ליה הכשר שחיטה דלא הוא גמי אלא מדרבנן וא"ת להנהו דמוקמי פלוגמיהו בהעור והרוטב (לקמן דף קס:) דר"מ ור"ש בהמה נעשית יד לאבר או באומו בקטן ואין גדול עולה עמו לדרי שמעון אין נעשית יד מנא להו דכיון דאיכא למימר דטעמא דרבי שמעון משום דדס לא מכשר ואמאי פליגי ארז אשי וי"ל

דייקי לישנא דרבי שמעון דאמר לא הוכשרו ולא קאמר אין הדס מכשיר משמע אפילו היה הדס מכשיר הכא לא הוכשרו: **אי מההיא ח"א ב'**. ועולם שחיטה עושה ניפול הקשה הרב ר' שמואל מוורדין^[א]י"כ היכי קאמר ר"ש לא הוכשרו דמשמע דע"י בהמה הוא דלא הוכשרו אבל הכשר מועיל להם והא אוכל שאי אתה יכול להאכילו (ע"י) לאחרים הוא כיון דשחיטה עושה ניפול והוי בשר מן החי ואין קרוי אוכל לר"ש כדאמר בסוף העור והרוטב (לקמן דף קט.) ולא מקבל טומאה וי"ל דר"ש לדבריהם דרבנן קאמר להו **לדרי** אוכל שאי אתה יכול להאכילו לאחרים הוא ולא מקבל טומאה אלא לדריכו אודו לי מיהת דלא הוכשרו:

סַלְקָא דעתך אמינא הואיא ומטמא שומאה חמורה אנב אביו אַא **יִיבעי** **הבשר**. כדאמרין צפרק צא סימן (מה דף נה.) מה זרעים שאין סופם כו' קמ"ל דוקא סופו אבל תחלתו כי האי תחלתו מנומא טומאה חמורה ואין עוד סופו לטמא טומאה חמורה משפירש צריך הכשר כך פי' בקוטרם והדין עמו שפירש כן דדוקא כשפירש צריך הכשר אבל בעודו מחובר אין צריך הכשר להטערף לפחות מכביה אע"ג דמעשה עץ שימש כדאמר בהעור והרוטב (לקמן דף קט.) דהא אמרינן בסוף פ' טבול יום (נזחים דף קה.) דפרה ופרים ^(ב) מטמאים אולכין ומשקין מחמת סופן לטמא טומאה חמורה ולא אמרינן מעשה עץ הוא אף על גב דטומאה חמורה שלהן אינו מטעם ראויות אוכל דאפילו העוסק בשריפת עור ועצמות מטמא בגדים וצריך לומר דטעמא דמעשה עץ שימש מהניא לכשפירש שאין סופו לטמא עוד טומאה חמורה והא דאמר בפ"ק דפסחים (דף יח.) פרה ששחתה מי חטאת בטלו בצמיה ומפרש התם דבטלו מטומאה חמורה אבל טומאה קלה מטמאים לא חשיבי התם מעשה עץ לפי שמתחלתן צריכין שיהיו ראוין לשמיה ומנא שטומאה חמורה שלהם אינה אלא מטעם ראויות לשמיית אדם שהיה בהם כבר שאל"כ לא היו ראוין להזאה ולהכי אין צריכין הכשר שרץ אפי' כשאין סופן עוד לטמא טומאה חמורה:

פַּלְקָא דעתך אמינא הואיא ומטמא שומאה חמורה אנב אביו אַא

יִיבעי **הבשר**. כדאמרין צפרק צא סימן (מה דף נה.) מה זרעים שאין סופם כו' קמ"ל דוקא סופו אבל תחלתו כי האי תחלתו מנומא טומאה חמורה ואין עוד סופו לטמא טומאה חמורה משפירש צריך הכשר כך פי' בקוטרם והדין עמו שפירש כן דדוקא כשפירש צריך הכשר אבל בעודו מחובר אין צריך הכשר להטערף לפחות מכביה אע"ג דמעשה עץ שימש כדאמר בהעור והרוטב (לקמן דף קט.)

דאא אמרינן בסוף פ' טבול יום (נזחים דף קה.) דפרה ופרים ^(ב) מטמאים אולכין ומשקין מחמת סופן לטמא טומאה חמורה ולא אמרינן מעשה עץ הוא אף על גב דטומאה חמורה שלהן אינו מטעם ראויות אוכל דאפילו העוסק בשריפת עור ועצמות מטמא בגדים וצריך לומר דטעמא דמעשה עץ שימש מהניא לכשפירש שאין סופו לטמא עוד טומאה חמורה והא דאמר בפ"ק דפסחים (דף יח.) פרה ששחתה מי חטאת בטלו בצמיה ומפרש התם דבטלו מטומאה חמורה אבל טומאה קלה מטמאים לא חשיבי התם מעשה עץ לפי שמתחלתן צריכין שיהיו ראוין לשמיה ומנא שטומאה חמורה שלהם אינה אלא מטעם ראויות לשמיית אדם שהיה בהם כבר שאל"כ לא היו ראוין להזאה ולהכי אין צריכין הכשר שרץ אפי' כשאין סופן עוד לטמא טומאה חמורה:

האבר המדולדל והבשר שעל האבר : אי מההיא הוה אמינא מאי הוכשרו הכשר הבשר. כלומר הבשר שעליו ולא האבר עצמו: והא הוכשרו קתני. כלומר במשמע האבר והבשר שעליו: מהו דמיא חד לבשר כו'. אבל אבר

בהמה המקשה פרק רביעי חולין

בשלמא לריש לקיש. דאמר באיברין גמי פליגי הא אע"ג דר' מאיר קאמר לה לא תקשה ולדבריהם דרבנן דמטהרי בעוברין ובאברין קאמר להו דלע"פ שאתם מטהרין באבר בהמה היה לכם לטמא באבר העובר שאינו גופה: **אלא לר' יוחנן**. דאמר דברי הכל אבר המדולדל טמא היכי תני ואת האבר

המדולדל: **אלא אי אסמר כו'**. והך מתני' דקאמר ר"מ לא אס טהרה כו' לריש לקיש כדשינין לדבריהם דרבנן קאמר להוסיף: **אין שחיטה עושה ניפול**. וטהור מלטמא אע"פ שאסורה באכיל': **מאי טעמא דר' יוחנן אלינא דר"מ**. דנותן חילוק בין אבר בהמה לאבר העובר: **הכל מודים**. ר"מ ורבנן: **שמיטה עושה ניפול**. אבר המדולדל בבהמה ומתה המיתה מפלת אותו ואינו טמא כאבר מן הנבלה אלא כאבר מן החי והפרש יש צנייהס דאמרין בהעור והרוטב (לקמן דף קמ.): אבר מן החי זכר הפורש ממנו טהור דאין מטמא אלא כשהוא אבר שלם זכר גידים ועצמות אבל נבלה חיות ממנה טמא אכ בהטומאה: **מיפנא פליגי**. ר"מ ורבנן בשחיטה: **מיסה תנינא**. דעושה ניפול: **שחיטה תנינא**. דאין עושה ניפול: **מסה בהמה**. שהיו זה אבר וזכר מדולדלין אבר בפני עצמו וזכר בפני עצמו ומשנה היא בהעור והרוטב^(א): **הזכר צריך הכשר**. מים שאם יגע בטומאה ויִקבלנה דמיתה עושה ניפול והוה ליה זכר מן החי שהזכר הפורש ממנו טהור ואינו מטמא משום אבר מן החי: **ואינו טמא משום אבר מן הנבלה**. שהיא זכר הפורש ממנו טמא משום דמיתה עושה ניפול^(ב) כמו שנגמרה נפילתה קודם שמתה: **דברי ר"מ**. וליכא דפליגי עליה במיתה עושה ניפול אלא ר"ש מטהר קתני התם ומוקמינן ליה אפלוגמא אחריתי אבל ^(א) דבי ודאי לא פליגי עליה אף על גב דפליגי עליה בשחיטה ואמרי אין עושה ניפול גבי אבר דעובר דהא ר"מ גמי שחיטה אין עושה ניפול בבהמה סבירא ליה כרבנן כדמפרש ואלי ונאמר חזינן הכא דבמיתה מודי: **הוכשרו בדמיה**. לקבל טומאת אוכלין. אלמא סבירא ליה אין צהן טומאת עצמן כאבר מן החי דשחיטה הועילה להם אפילו לרבי מאיר דפליג באבר דעובר: **לא הוכשרו**. וצריכין הכשר אחר לקבל טומאה דקסבר אין בהמה נעשית יד לאבר להציא הכשר עליה: **אי מההיא הוה אמינא**. כי היכי דפליגי ר"מ באבר דעובר פליג גמי באבר בהמה דשחיטה עושה ניפול ומטמא כאבר מן החי: **ומאי הוכשרו**. דמשמע דאין צהן יִטומאה דעצמה: **אזכר**. קאמר דאי גמי סבירא לן שחיטה עושה ניפול הוה ליה זכר הפורש מן החי וטהור הלכך אינצטריכא דרז יִצחק צר יוסף: **והא הוכשרו**. לשון רבים קאמר: **חד לזכר הפורש מן הבהמה**. שהיה מדולדל צה קודם שחיטה כדקמני האבר והזכר המדולדלין בבהמה: **וחד לזכר שיפרוש מן האבר**. לאחר שחיטה: **ומאי אולמיה**. דזכר הפורש מן האבר מהפורש מן הבהמה דאכטריך למתניה: **סד"א הואיל**. ועס האבר מטמא אדם כנבלה אימא לא חייעי הכשר לאחר פרישתו ויקבל טומאת אוכלין בלא הכשר: **קמ"ל** הוכשרו צדמיה דזעי הכשר. ונפקא מינה להיכא דנחתך כל האבר קודם שחיטה דלא הוכשר צדמיה ואח"כ פירש זכר ממנו דזעי הכשר. ואשמעינן דלע"ג דק"ל צמסכת נדה (דף נה.) מה זרעים שאין סופן לטמא טומאה חמורה וצריכין הכשר אף כל שאין סופו לטמא טומאה חמורה פרט לנבלת עוף טהור שסופה לטמא טומאה חמורה אס אכלה לפיכך אין צריכה הכשר לטמא טומאת אוכלין דוקא סופו אבל תחלתו כי האי תחלתו טמא טומאה חמורה ואין סופו לטמא טומאה חמורה משפירש צריך הכשר: **נקוט דרב יצחק צידך**. דאמר משמיה דר' יוחנן הכל מודים שאין שחיטה עושה ניפול ולא [א מיהדר לשנוי לישנא דאמרין צרישא לר' יוחנן דברי הכל שחיטה עושה ניפול: **דרבה צר צר חנה קאי כווסיה**. משמיה דר' יוחנן:

שחיטה ואמרי אין עושה ניפול גבי אבר דעובר דהא ר"מ גמי שחיטה

אין עושה ניפול בבהמה סבירא ליה כרבנן כדמפרש ואלי ונאמר חזינן הכא דבמיתה מודי: **הוכשרו בדמיה**. לקבל טומאת אוכלין. אלמא סבירא ליה אין צהן טומאת עצמן כאבר מן החי דשחיטה הועילה להם אפילו לרבי מאיר דפליג באבר דעובר: **לא הוכשרו**. וצריכין הכשר אחר לקבל טומאה דקסבר אין בהמה נעשית יד לאבר להציא הכשר עליה: **אי מההיא הוה אמינא**. כי היכי דפליגי ר"מ באבר דעובר פליג גמי באבר בהמה דשחיטה עושה ניפול ומטמא כאבר מן החי: **ומאי הוכשרו**. דמשמע דאין צהן יִטומאה דעצמה: **אזכר**. קאמר דאי גמי סבירא לן שחיטה עושה ניפול הוה ליה זכר הפורש מן החי וטהור הלכך אינצטריכא דרז יִצחק צר יוסף: **והא הוכשרו**. לשון רבים קאמר: **חד לזכר הפורש מן הבהמה**. שהיה מדולדל צה קודם שחיטה כדקמני האבר והזכר המדולדלין בבהמה: **וחד לזכר שיפרוש מן האבר**. לאחר שחיטה: **ומאי אולמיה**. דזכר הפורש מן האבר מהפורש מן הבהמה דאכטריך למתניה: **סד"א הואיל**. ועס האבר מטמא אדם כנבלה אימא לא חייעי הכשר לאחר פרישתו ויקבל טומאת אוכלין בלא הכשר: **קמ"ל** הוכשרו צדמיה דזעי הכשר. ונפקא מינה להיכא דנחתך כל האבר קודם שחיטה דלא הוכשר צדמיה ואח"כ פירש זכר ממנו דזעי הכשר. ואשמעינן דלע"ג דק"ל צמסכת נדה (דף נה.) מה זרעים שאין סופן לטמא טומאה חמורה וצריכין הכשר אף כל שאין סופו לטמא טומאה חמורה פרט לנבלת עוף טהור שסופה לטמא טומאה חמורה אס אכלה לפיכך אין צריכה הכשר לטמא טומאת אוכלין דוקא סופו אבל תחלתו כי האי תחלתו טמא טומאה חמורה ואין סופו לטמא טומאה חמורה משפירש צריך הכשר: **נקוט דרב יצחק צידך**. דאמר משמיה דר' יוחנן הכל מודים שאין שחיטה עושה ניפול ולא [א מיהדר לשנוי לישנא דאמרין צרישא לר' יוחנן דברי הכל שחיטה עושה ניפול: **דרבה צר צר חנה קאי כווסיה**. משמיה דר' יוחנן:

אין עושה ניפול בבהמה סבירא ליה כרבנן כדמפרש ואלי ונאמר חזינן הכא דבמיתה מודי: **הוכשרו בדמיה**. לקבל טומאת אוכלין. אלמא סבירא ליה אין צהן טומאת עצמן כאבר מן החי דשחיטה הועילה להם אפילו לרבי מאיר דפליג באבר דעובר: **לא הוכשרו**. וצריכין הכשר אחר לקבל טומאה דקסבר אין בהמה נעשית יד לאבר להציא הכשר עליה: **אי מההיא הוה אמינא**. כי היכי דפליגי ר"מ באבר דעובר פליג גמי באבר בהמה דשחיטה עושה ניפול ומטמא כאבר מן החי: **ומאי הוכשרו**. דמשמע דאין צהן יִטומאה דעצמה: **אזכר**. קאמר דאי גמי סבירא לן שחיטה עושה ניפול הוה ליה זכר הפורש מן החי וטהור הלכך אינצטריכא דרז יִצחק צר יוסף: **והא הוכשרו**. לשון רבים קאמר: **חד לזכר הפורש מן הבהמה**. שהיה מדולדל צה קודם שחיטה כדקמני האבר והזכר המדולדלין בבהמה: **וחד לזכר שיפרוש מן האבר**. לאחר שחיטה: **ומאי אולמיה**. דזכר הפורש מן האבר מהפורש מן הבהמה דאכטריך למתניה: **סד"א הואיל**. ועס האבר מטמא אדם כנבלה אימא לא חייעי הכשר לאחר פרישתו ויקבל טומאת אוכלין בלא הכשר: **קמ"ל** הוכשרו צדמיה דזעי הכשר. ונפקא מינה להיכא דנחתך כל האבר קודם שחיטה דלא הוכשר צדמיה ואח"כ פירש זכר ממנו דזעי הכשר. ואשמעינן דלע"ג דק"ל צמסכת נדה (דף נה.) מה זרעים שאין סופן לטמא טומאה חמורה וצריכין הכשר אף כל שאין סופו לטמא טומאה חמורה פרט לנבלת עוף טהור שסופה לטמא טומאה חמורה אס אכלה לפיכך אין צריכה הכשר לטמא טומאת אוכלין דוקא סופו אבל תחלתו כי האי תחלתו טמא טומאה חמורה ואין סופו לטמא טומאה חמורה משפירש צריך הכשר: **נקוט דרב יצחק צידך**. דאמר משמיה דר' יוחנן הכל מודים שאין שחיטה עושה ניפול ולא [א מיהדר לשנוי לישנא דאמרין צרישא לר' יוחנן דברי הכל שחיטה עושה ניפול: **דרבה צר צר חנה קאי כווסיה**. משמיה דר' יוחנן:

מסורת הש"ס

[א] לקמן עד. קנט. קכט.]:
א לקמן קסו.]:
א שם [דף עי.]:
ד [ולר' יוחנן לדברי הכל קאמר להו]
כל"י מס"י.
ה [לקמן קסו.]:
ו [ג"ל רבנן].
ז [ולקמן קכא.].

תורה אור השלם

1. ואנשי קרש תדיון לי ובשר בשדה טרפה לא תאכלו לקבל תשלכות אחרו. שמות כב ל

גליון הש"ס

תוס' ד"ה אי וכו' א"ב היכי קאמר ר"ש. ממהו לי הא בפסוטי לק"מ דהכי משנין דהא ס"ד כ"י"ל דך מחלוקת בעוברין ולר"מ עושה ניפול. אבל ר"ש בזמנא ס"ל דאין עושה ניפול ובמסורה הארמית:

הגהות חב"ח

[א] תוס' ד"ה סלקא וכו' ופרים הגשפרים מנמחים:

הגהות מהר"ב רגישבורג

[א] רש"י ד"ה נקוט דריי צריך וכו' עושה ניפול ולא מיהדר לשנוי וכו' ככ"ל:

מוסף רש"י

הבשר. שגדלג, צריך הכשר. לקבל טומאה מן השרץ אם לא הוכשר משגדלג, דטומאת נבלה אין זו כדאמר דמיתה עושה ניפול ואינו מתנגבל עמה במיתתה אלא כפרוש ממיים ובשר הפורש מן החי טהור (לקמן קכז.). והאבר מטמא משום אבר מן החי. דכפריתת עושה ניפול כמו שטפל סמוך למיתה ואינו נבלה, הלכך אינו מטמא משום נבלה, ובגמרא מפרש מאי איכא בין אבר מן החי לאבר מן הנבלה (שם). בשחטה בהמה. נטהרו (האבר והבשר המדולדלין) מלטמא עוד משום נבלה, ואע"פ שאסורין באכילה כדאמרין מושב גשדה טרפה, מיד נבלה טהור דאין שחיטה עושה ניפול והוכשרו צדמיה לקבל טומאה בלא הכשר אחר (שם).